

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПЛИС ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 657.37

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ Й
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РОЗРОБОК**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Юлія ПЛИС

Науковий керівник
СУЛІМЕНКО Лариса Антонівна
кандидат економічних наук, професор

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Куровська Наталія Олександрівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ПЛИС Юлія Володимирівна захистив(ла) кваліфікаційну роботу
з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за університетською
шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Плис Ю.В. Облік і контроль витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

Робота спрямована на наукове обґрунтування теоретичних положень та на розробку практичних рекомендацій для поліпшення організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку і контролю витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок.

Обрана тема є актуальною, оскільки доходи та витрати бюджетних установ є центром уваги для багатьох учасників бюджетного процесу, усі з них мають свої права та обов'язки щодо управління бюджетними коштами. Бухгалтерський облік у бюджетних установах є складним процесом, оскільки потребує постійного вдосконалення методології, контролю за рухом бюджетних та позабюджетних коштів, а також виконання кошторису.

Досліджено організаційні аспекти формування доходів і витрат та інформаційне забезпечення процесу управління. У дослідженні аналізується сутність поняття «витрати» і «доходи» та розглядаються їх основні характеристики. У цьому розкрито: економічний зміст доходів і витрат; організацію обліку та контроль доходів і витрат; характеристику та аналіз діяльності у сфері досліджень й експериментальних розробок.

Обґрунтовано облікове забезпечення формування доходів і витрат та їх контроль в НЦУВКЗ через дослідження завдання і ролі системи обліку і контролю доходів і витрат, облікове забезпечення формування доходів і витрат, систему контролю за доходами і витратами у сфері досліджень й експериментальних розробок

Ключові слова: контроль, облік, доходи, витрати, бюджетні установи

ABSTRACT

Plys Yu.V. Accounting and control of costs and revenues in the field of research and experimental development. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

The work is aimed at the scientific substantiation of theoretical provisions and the development of practical recommendations for improving the organizational and methodological support of accounting and control of costs and revenues in the field of research and experimental development.

The chosen topic is relevant because the revenues and expenses of budget institutions are the focus of attention for many participants in the budget process, all of whom have their rights and responsibilities regarding the management of budget funds. Accounting in budgetary institutions is a complex process, as it requires constant improvement of the methodology, control over the movement of budgetary and extra-budgetary funds, as well as execution of the estimate.

The organizational aspects of the formation of income and expenses and the information support of the management process were studied. The study analyzes the essence of the concept of "costs" and "incomes" and examines their main characteristics. It reveals: the economic content of income and expenses; organization of accounting and control of income and expenses; description and analysis of activities in the field of research and experimental development.

The accounting support for the formation of income and expenses and their control in the National Center for the Study of the Tasks and Role of the System of Accounting and Control of Income and Expenses, the accounting support for the formation of income and expenses, the system of control over income and expenses in the field of research and experimental development has been substantiated

Key words: control, accounting, income, expenses, budgetary institutions

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Організаційні основи формування витрат і доходів та інформаційного забезпечення процесу управління.....	9
1.1. Економічний зміст витрат та доходів	9
1.2. Організація обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах.....	14
1.3. Характеристика та аналіз діяльності бюджетних установах у сфері досліджень й експериментальних розробок.....	20
Висновки до розділу 1.....	25
Розділ 2. Організація обліку і контролю витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок.....	27
2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах	27
2.2. Облік витрат та доходів в бюджетних установах.....	30
2.3. Система контролю витрат та доходів в бюджетних установах.....	36
Висновки до розділу 2.....	43
Висновки.....	44
Список використаних джерел.....	47
Додатки.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Доходи та витрати бюджетних установ є місцем зіткнення інтересів різних учасників бюджетного процесу, всі з яких мають власні права та обов'язки управління бюджетними коштами. Бухгалтерський облік у бюджетній установі є складним процесом, оскільки вимагає постійної розробки методик, контролю над рухом бюджетних та позабюджетних коштів, а також наголошує на виконанні бюджетного кошторису. Ця інформація підкреслює важливість теми, оскільки може сприяти впровадженню змін у систему обліку та контролю бюджетних установ, зокрема у зміні системи ведення аналітичного, синтетичного та первинного обліку, контрольних процедур, рекомендацій та шляхів вирішення виявлених недоліків.

Ці питання вивчалися великою кількістю вчених, таких як Левицька С.О., Кучерявенко М.П., Свірко С.В., Артюх О. В., Бабін І.І., Лондаренко О.О., Атамас П.Й., Джога Р.Т., Дмитренко Е.С., Воронова Л.К., Кучерявенко М.П. та інші. Хоча було розроблено багато теоретико-практичних засад щодо обліку доходів і витрат в бюджетних установах, проблема обліково-контрольного відображення залишається актуальною.

Однак, деякі проблеми з організації обліку та контролю доходів і витрат в бюджетних установах є невирішеними, і це вимагає подальших досліджень, що підтверджує актуальність досліджуваної теми.

Мета кваліфікаційної роботи. Дана кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та методологічних аспектів системи обліку та контролю доходів і витрат бюджетних організацій.

Для досягнення вищенаведеної мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

1. Обґрунтувати концепцію категорій «доходи» і «витрати» бюджетних установ та порядок їх формування.

2. Провести аналіз особливостей облікових процесів доходів та витрат у бюджетних установах.

3. Розглянути методи контролю обліку доходів та витрат.

4. Дослідити поточний стан організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку доходів і витрат в установі.

5. Запропонувати шляхи оптимізації організації обліку та контролю доходів і витрат у бюджетній сфері.

Об'єктом дослідження є операції, пов'язані з обліком та контролем витрат та доходів в бюджетних установах.

Предметом дослідження є методологічні, організаційні та практичні питання бухгалтерського обліку та контролю витрат та доходів в бюджетних установах.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі були задіяні методи загальнонаукового та спеціального пізнання з використанням системного підходу. Для здійснення сформованої мети та виконання завдань були задіяні і інші методи дослідження: аналізу, синтезу, групування, порівняння для деталізації об'єкта дослідження; абстрактно-логічний для визначення мети і завдань дослідження; статистичний для оцінки бюджетної установи; методи економіко-математичного моделювання для аналітичних показників, які допомагають приймати управлінські рішення щодо витрат та доходів в бюджетних установах; для наочної презентації результатів дослідження використовувалися табличний і графічний способи.

Джерелами інформації є фінансова звітність підприємства, його статут, нормативно-правові та законодавчі акти щодо обліку та аналізу витрат та доходів в бюджетних установах, методичні матеріали, офіційна статистична інформація, дані з Інтернету, навчальна економічна література та наукові праці вітчизняних вчених-економістів.

Практичне значення дослідження полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення системи управління обліком та аналізом витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи складає 41 сторінку, на яких представлено 6 таблиць та 15 рисунків. Робота містить вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (34 найменування).

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний зміст витрат та доходів

Для забезпечення відповідних розмірів балансу доходів і видатків бюджетних установ використовується система бухгалтерського обліку. Ця система спирається на узгоджену процедуру збору та обробки інформації про стан майна, зобов'язань та їх переміщень шляхом детального обліку господарських операцій, які потім узагальнюються. Оскільки бюджетні установи фінансуються з державного чи місцевого бюджету, вони не мають власних надходжень, тому основною особливістю є облік окремих елементів, зокрема доходів і видатків [15].

Багато вітчизняних дослідників займаються вивченням питання щодо бухгалтерського обліку доходів установ. Зокрема, вони вважають, що доходи бюджетних установ становлять грошові потоки, які отримуються цими установами з державного бюджету для виконання плану доходів та видатків [6].

У своїх працях Карпенко Н. Г. розглядає доходи бюджетних установ як отримані асигнування з державного та місцевого бюджету, які генеруються бюджетними організаціями [16].

Бюджетні установи можуть проводити різні види діяльності, подібно до інших господарських суб'єктів. Однак їх головна відмінність полягає в тому, що вони здійснюють свою діяльність для досягнення певних показників, затверджених в кошторисі, а не з метою отримання прибутку [26].

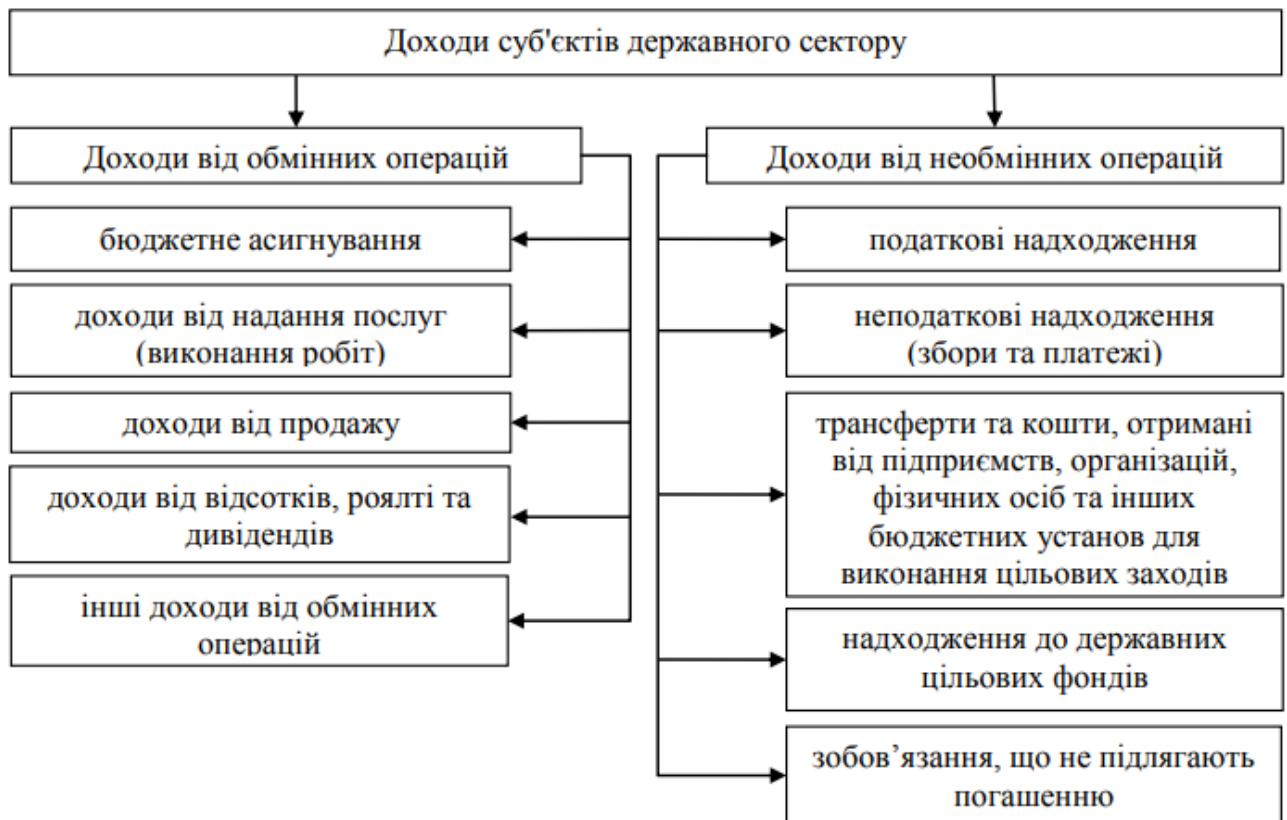
Бюджетні установи мають різноманітну класифікацію доходів, які розділяються за різними ознаками.

Доходи бюджетних установ та організацій розділяються на доходи загального фонду та доходи спеціального фонду в залежності від джерел їх надходження. До доходів загального фонду включаються асигнування з бюджетів різних рівнів, тоді як до доходів спеціального фонду відносяться

власні надходження суб'єктів державного сектору у формі плати за надані послуги та інших надходжень спеціального фонду [17].

Стандарт НП(С)БОДС 124 "Доходи" [26] висвітлює важливі аспекти класифікації доходів суб'єктів державного сектору, а також їх визнання та оцінку. Згідно з цим стандартом, доходи бюджетних установ поділяються на доходи від обмінних операцій та доходи від необмінних операцій.

Класифікацію доходів суб'єктів державного сектору можна побачити на рисунку 1.1 [22].

Рис. 1.1. Класифікація доходів суб'єктів державного сектору

Джерело: сформовано на основі [22]

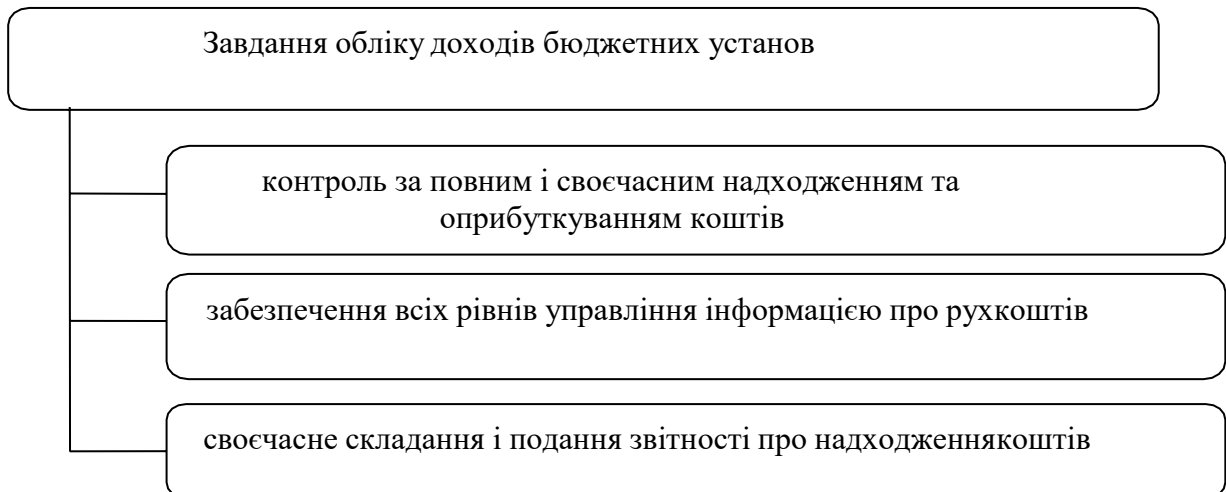
Можна відзначити, що зміни в бухгалтерському плані рахунків суб'єктів державного сектору (СДС) також вплинули на доходи та їх класифікацію, наблизивши їх до міжнародної практики. З початком використання класифікації доходів за видом отриманого доходу (від обмінних чи необмінних операцій) у 2017 році, ці зміни стали очевидними [20].

Зокрема, у внутрішньому законодавстві визначене поняття обмінних та

необмінних операцій. Згідно з національним положенням НП(С)БОДС 124 "Доходи" наведено визначення доходів за обмінними та необмінними операціями. Цей стандарт також визначає, які надходження розглядаються як доходи та процедуру їх визнання в залежності від джерел надходження та категорій доходів. Крім того, він встановлює і процедуру оцінки доходів від операцій обмінних та необмінних.

Під час оцінки доходів грає важливу роль їх класифікація, оскільки підходи до оцінки доходів будуть відмінними в залежності від типу операцій, що їх породили [16].

З урахуванням цієї інформації, ми можемо навести основні завдання обліку доходів, зображені на рисунку 1.2.

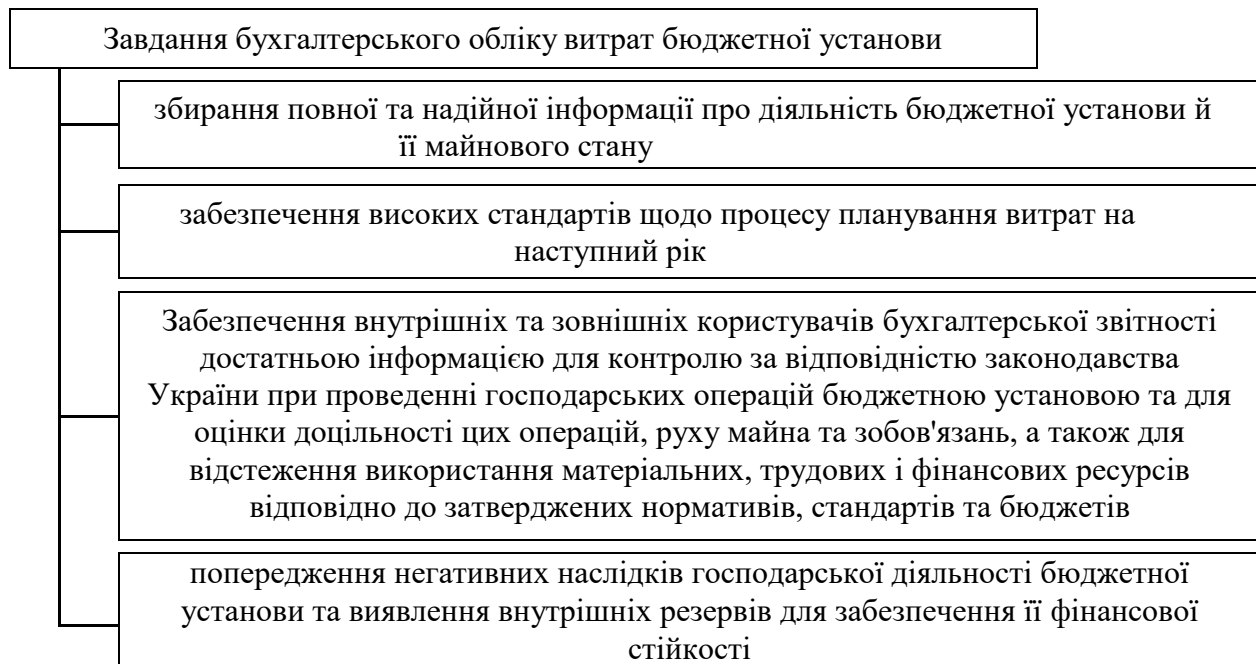
Рис. 1.2. Завдання обліку доходів бюджетних установ

Джерело: сформовано на основі [16]

Отже, концепція доходів бюджетних установ або організацій подібна до загальної концепції доходів комерційних підприємств і передбачає збільшення економічних вигод упродовж фінансового звітного періоду шляхом збільшення активів або покращення їхнього корисного використання, або шляхом зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу, за винятком внесків учасників. Згідно з класифікацією доходів бюджетних установ, доходи розділяються на доходи загального фонду та спеціального фонду, а також на доходи від обмінних операцій та необмінних операцій [16].

В положенні НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» міститься визначення витрат бюджетних установ, згідно з яким витрати розглядаються як зменшення вигід, обумовлене вибуттям активів або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення обсягу власного капіталу. Виняток становить зниження вартості капіталу при вилученні або перерозподілі власниками [26].

Специфіка бюджетної сфери визначає формування завдань, які потрібно вирішити, зокрема організацію бухгалтерського обліку доходів та витрат установи, як показано на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Основні завдання обліку витрат бюджетних установ

Джерело: сформовано на основі [31]

Необхідно відмітити, що основні завдання бухгалтерського обліку витрат полягають у забезпеченні формування достовірної, чіткої та повної інформації про стан фінансування установи, відповідно до вимог законодавства, та наданні цієї інформації всім зацікавленим користувачам для прийняття раціональних рішень, щодо коригування витрат у поточному році або планування витрат на наступний рік.

Класифікація видатків бюджетних установ представлена на рисунку 1.4.

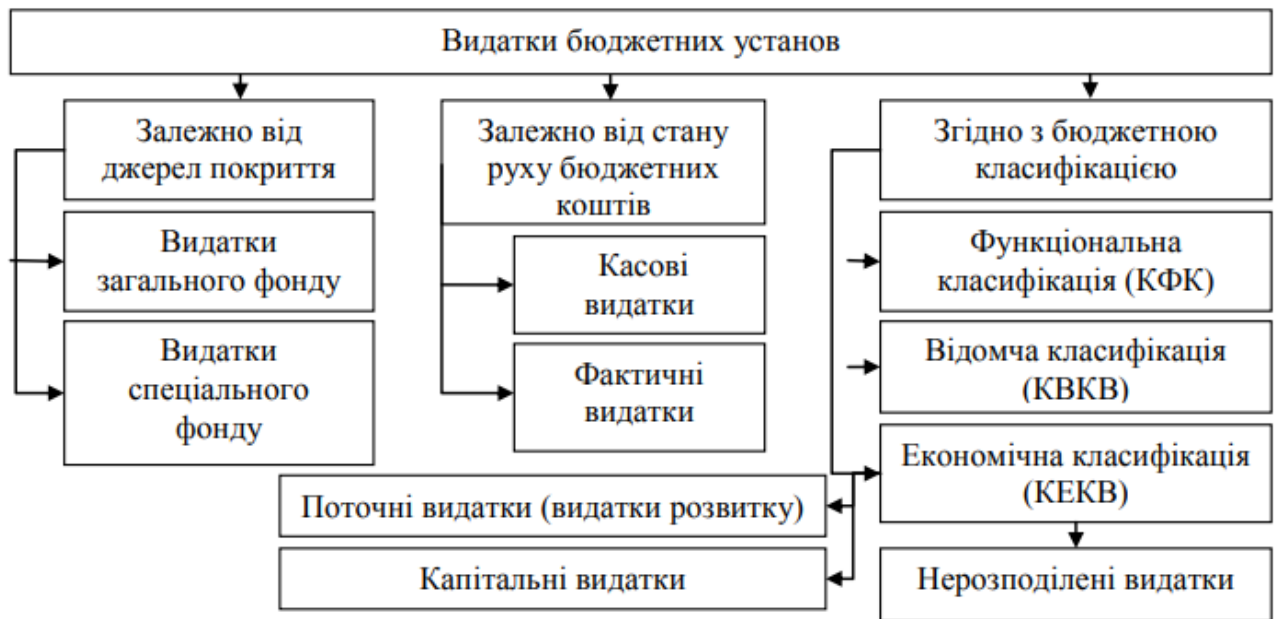

Рис. 1.4. Класифікація видатків бюджетних установ

Джерело: сформовано на основі [6; 10]

Залежно від руху коштів бюджету, виділяють касові та фактичні видатки. Касові видатки включають суми, що виплачуються у готівковій або безготівковій формі. Проте, при аналізі фактичного використання коштів необхідно враховувати, що касові видатки можуть бути вже нараховані, але ще не виплачені [16].

Фактичні видатки включають у себе неоплачені рахунки кредиторів, зокрема, нарахування заробітної плати. Цей вид видатків надає більш повну інформацію про загальні витрати, ніж касові видатки. Облік фактичних видатків дозволяє контролювати фактичне виконання бюджету установи щодо загальних витрат, а також спостерігати за дотриманням норм витрат по окремим статтям [16].

Видатки бюджетних установ розділяються на функціональні, відомчі та економічні, зокрема, економічна класифікація займає особливе значення у бухгалтерському обліку видатків установ. Вона відіграє важливу роль у чіткому розподілі видатків відповідно до економічних характеристик проведених операцій. Ця класифікація є дещо ширшою, оскільки робить розподіл видатків на поточні та капітальні [26].

Згідно з НП(С)БОДС 135 "Витрати", класифікація витрат розподіляється також за обмінними та необмінними операціями [26].

Витрати можуть бути визнані, коли їх можна оцінити з високою достовірністю та коли при цьому знижуються економічні вигоди. Витрати також визнаються як витрати на певний звітний період одночасно з визнанням доходу, за отримання якого ці витрати були здійснені. Однак не визнаються витратами такі види витрат, як платежі за комісійні договори, договори з агентами та інші, авансові (попередні) оплати запасів, послуг чи робіт, а також витрати, які, згідно з НП(С)БОД "Витрати", відображають зменшення розміру власного капіталу [26].

Витрати бюджетних установ є одним з основних показників результатів їхньої діяльності, тому вони підлягають жорсткому нормативно-правового регулюванню [22].

Отже, витрати представляють собою зменшення економічних вигід шляхом вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення обсягу власного капіталу. Винятком може бути зниження вартості капіталу при його вилученні або перерозподілі власниками. Класифікація витрат є досить широкою. У бюджетних установах видатки розподіляються з урахуванням бюджетної класифікації, джерел покриття та руху коштів. У НП(С)БОДС 135 «Витрати» визначені основні положення щодо класифікації, визнання та оцінки витрат. Крім того, законодавством чітко регулюється правильна організація обліку витрат бюджетних установ. [26].

1.2. Організація обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах

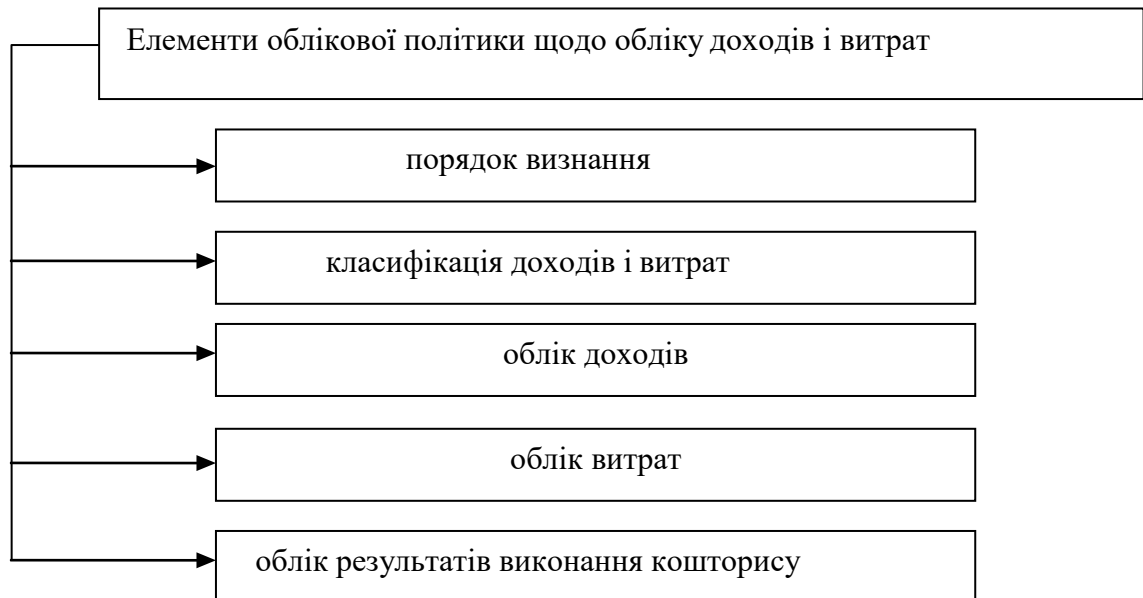
Діяльність бюджетних установ має свої особливості, які впливають на процес обліку. Проте це не означає, що вони звільняються від дотримання загальних норм бухгалтерського обліку, зокрема від здійснення облікової

політики. З урахуванням сучасного стану економіки країни та її суб'єктів, зокрема потреби в оптимізаційних заходах у діяльності бюджетних установ, виникає необхідність мобілізувати всі наявні ресурси, включаючи інструменти облікової політики, щоб підвищити ефективність бюджетного обліку. [17].

Етапи формування облікової політики [17] включають наступні кроки:

- підготовчий етап - включає аналіз умов функціонування організації, організаційної структури, фактичного стану облікової системи і контролю, а також формулювання основної мети та завдань облікової політики;
- поточний етап - включає визначення основних напрямків облікової політики, розробку документів і вибір найкращих методів обліку для ефективного планування кошторису;
- контрольний етап - включає пошук рішень для вирішення проблем, які виникли на етапі впровадження облікової політики, і здійснення необхідних змін, а також контроль за процесом.

Давайте розглянемо докладніше методи обліку доходів і витрат бюджетних закладів. Основні пункти, які необхідно включити до наказу, представлені на рисунку 1.5.

Рис. 1.5. Елементи облікової політики з обліку доходів і видатків

Джерело: сформовано на основі [17]

Розглянемо деталізовано кожен з них [17]:

1. Порядок визнання – доходи визнаються, якщо можливо здійснити оцінку та існує ймовірність отримання вигод. Витрати визнаються при оцінці або за умови зменшення вигід через вибуття активів, що призведе до зменшення власного капіталу.

2. Класифікація доходів і витрат – потрібно скласти список доходів і витрат, які включають обмінні та необмінні операції.

3. Облік доходів – необхідно розглянути джерела, визначити підрахунки щодо відповідних джерел надходжень та відобразити інформацію про доходи в звітних документах.

4. Облік витрат – включає обмеження, забезпечення дотримання принципів цільового призначення, розподіл витрат у відповідності з джерелами покриття та відображення інформації про витрати в звітних документах.

5. Облік результатів виконання кошторису – потрібно відобразити методику розрахунку результатів діяльності організації [17].

Всі деталізовані особливості відображені у Наказі про облікову політику, що сприяє забезпеченню персоналу відповідної установи необхідною інформацією, покращує керування процесом обліку та досягнення поставленої мети.

Облікова політика, відповідно до НП(С)БОДС, містить методи проведення обліку та оцінки, пріоритетність їх використання, послідовність бухгалтерського обліку та інші аспекти. Такий регламент також зобов'язує дотримуватися обраної політики, щоб мати можливість порівняти звітність. [26].

Облікова політика координує роботу між обліковими працівниками та служить джерелом інформації для відбору правильного методу відображення операцій у фінансовій звітності, проведених під час бухгалтерського обліку.

Згідно з Наказом про облікову політику кожна бюджетна установа розробляє власний робочий план рахунків, який потім деталізується відповідно до особливостей діяльності. У рахунках багатьох організацій відсутні окремі

синтетичні рахунки для операцій з грошовими коштами загального та спеціального фонду, що ускладнює складання звітності. Щоб усунути ці недоліки, ми вважаємо, що до робочого плану слід додати ряд синтетичних та аналітичних рахунків. Також отримані дані можна використовувати для управлінських рішень, тому ми вважаємо, що бюджетним організаціям слід впровадити аналітику субрахунків у розрізі КЕКВ [26].

Приклад такої аналітики подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Витяг кореспонденції аналітичних субрахунків витрат у розрізі КЕКВ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Нарахована заробітна плата робітникам (КЕКВ 2100)	8011	6511
2.	Нараховано ЄСВ на зарплату (КЕКВ 2120)	8012	6313
3.	Відображено матеріальні витрати (КЕКВ 2220)	8013	1812, 1518, 6211

Джерело: сформовано на основі [26]

Під час формування плану рахунків звертають увагу на наступні принципи: забезпечення відповідності; оптимізація критеріїв; однорідність; системність; раціональність; адаптивність; багатозначне кодування. Використовуючи ці принципи, можна визначити необхідні для бюджетної установи підрахунки, щоб відобразити здійснювані операції. Для бюджетних установ з різноманітною структурою надходжень можна, в разі необхідності, провести деталізацію рахунків наступним чином (рис. 1.6).

Запровадження вищезгаданих пропозицій допоможе бюджетним установам більш точно відображати свої операції під час обліку та швидше формувати дані для звітності.

Сьогодні надійна система внутрішнього контролю є ключовим фактором для досягнення цілей, що покладені на державну систему управління, через бюджетні установи. Процес контролю спрямований на реалізацію пакету заходів для досягнення цілей, забезпечуючи дотримання закону та ефективне використання бюджетних коштів. Якість проведення внутрішнього контролю впливає на ефективність зовнішнього контролю.

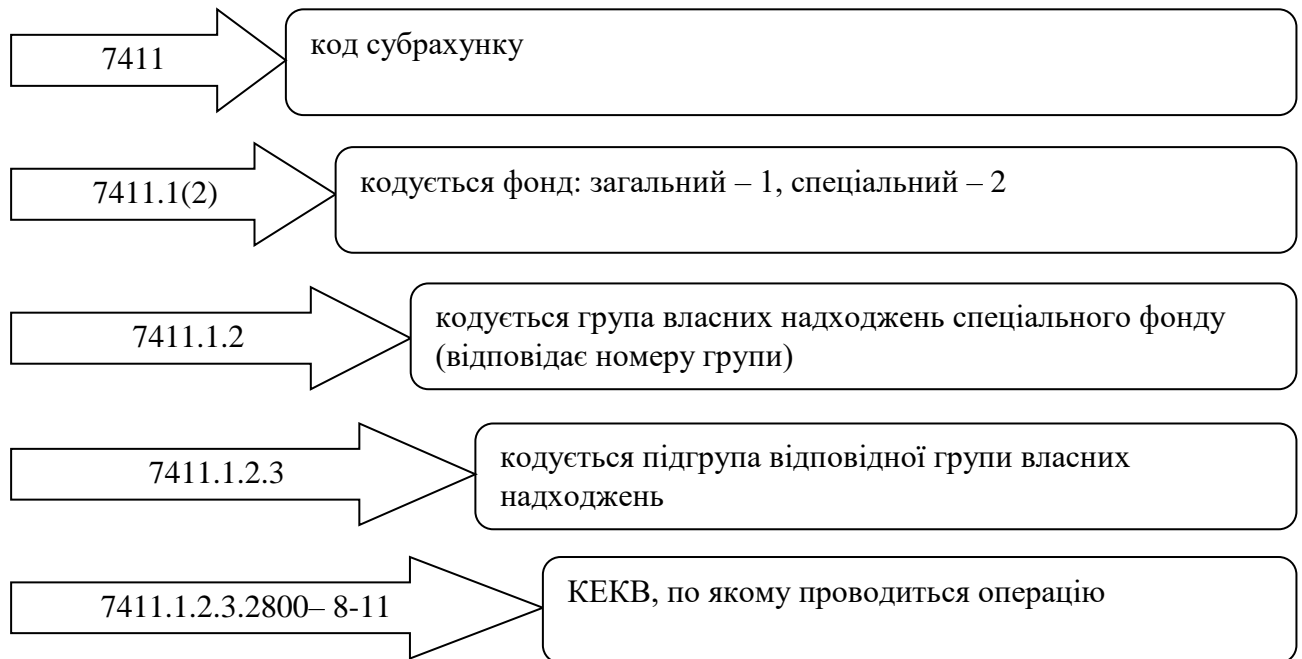

Рис. 1.6. Деталізацію рахунку 7411 «Інші доходи за обмінними операціями»

Джерело: розробка автора

Приклад використання розглянутої деталізації аналітичних рахунків подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Приклад кореспонденції рахунків обліку доходів за обмінними операціями за загальним фондом

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Отримання доходів у вигляді асигнувань з загального фонду	2313	7011.1
2.	Вилучення з доходу асигнувань загального фонду у сумі поточних витрат, що включаються до первісної вартості об'єкта основних засобів	7011.1	5411

Джерело: сформовано на основі [26]

У сформованій системі контролю суб'єкти, об'єкти та засоби взаємодіють тісно між собою. Основними складовими системи є облікова система, середовище контролю та процедури контролю.

Суб'єктами контролю є персонал установи, інвентаризаційна комісія, спостережна рада та інші. Однак відповідно до бюджетного кодексу внутрішній

контроль здійснюється керівником установи. Об'єктом контролю виступає діяльність бюджетної установи та її результати. Засоби контролю представлені різними методами, прийомами та процедурами, які дозволяють виявити відповідність нормативно-правовій базі в діяльності установи та виконання поставлених цілей. Ці засоби включають перевірку результатів діяльності, моніторинг, контроль та інші.

Таким чином, на основі здійсненого дослідження можна зробити висновок, що облікова політика в бюджетних установах суворо регулюється на законодавчому рівні та постійно контролюється головними розпорядниками бюджетних коштів. Використовуючи правильно сформовану облікову політику, можна виявляти незаконне використання коштів, створювати умови для прозорого та ефективного обліку, отримувати об'єктивну інформацію для ухвалення обґрунтованих рішень.

В цілому, організація обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах є важливим елементом фінансового управління. Основні аспекти організації обліку та контролю витрат та доходів включають:

1. Внутрішні процедури: бюджетні установи встановлюють внутрішні процедури щодо обліку та контролю витрат та доходів, які відповідають законодавчим вимогам, нормативам та політиці управління фінансами. Ці процедури можуть включати в себе створення фінансових звітів, політику закупівель, процедури затвердження та внесення змін у бюджет.

2. Внутрішній контроль: ефективна організація обліку і контролю також передбачає впровадження системи внутрішнього контролю для запобігання недбалості, зловживань та помилок. Це може включати регулярні облікові та фінансові перевірки, аудит внутрішнього контролю та ретельний аналіз фінансових операцій.

3. Ведення документації: організація обліку і контролю включає в себе створення та зберігання документів, що підтверджують фінансові трансакції, а також звітів, що містять інформацію про доходи та витрати установи.

4. Впровадження інформаційних систем: для ефективного обліку та контролю витрат та доходів бюджетні установи використовують сучасні інформаційні системи, які допомагають автоматизувати процеси фінансового управління, збирати та аналізувати дані, тим самим сприяючи прийняттю обґрунтованих фінансових рішень.

Усі ці аспекти сприяють належному функціонуванню системи обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах, забезпечуючи точність фінансової звітності, дотримання фінансової дисципліни та ефективне управління фінансовими ресурсами.

1.3. Характеристика та аналіз діяльності бюджетних установах у сфері досліджень й експериментальних розробок

Національний центр управління та випробувань космічних засобів (НЦУВКЗ) є бюджетним науково-випробувальним закладом і входить до сфери управління Державного космічного агентства України [27].

НЦУВКЗ бере участь у виконанні державних цільових науково-технічних програм, проводить науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи в галузі розробки ракетно-космічної техніки та спеціального обладнання для національної безпеки та оборони, розвитку економіки України. Також займається виконанням окремих наукових проектів та досліджень для покращення свого функціонування [27].

Метою НЦУВКЗ є повне підтримання розвитку космічної галузі України та виконання заходів Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України та інших державних науково-технічних програм. Ця діяльність відбувається відповідно до вимог, за якими звітує Державне космічне агентство України і призначена для забезпечення національної безпеки та оборони, сприяння розвитку економіки країни, а також виконання потреб населення України [27].

Кошторис НЦУВКЗ та його окремих підрозділів затверджується ДКА. Фінансування НЦУВКЗ здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Джерелами фінансування НЦУВКЗ є [27]:

- 1) кошти, передбачені у загальному та спеціальному фондах Державного бюджету України, для забезпечення функціонування НЦУВКЗ;
- 2) кошти, отримані від не забороненої законодавством діяльності, для бюджетних установ.

Аналіз діяльності розпорядників бюджетних коштів надає потрібну інформацію як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам для прийняття відповідних управлінських рішень. Він забезпечує розуміння бухгалтерських операцій, а не просто реєстрацію фактів надходження або витрат коштів. З огляду на специфіку фінансування підприємств з бюджету, головною метою аналізу є пошук можливостей для зменшення витрат та оптимізації їх діяльності.

Метою діяльності бюджетних підприємств є надання нематеріальних послуг, а не здобуття прибутку. Нематеріальні послуги, які надаються бюджетними установами, не є продукцією і не можуть бути оцінені за їхнім матеріальним вартістю. Проте, такі установи отримують доходи і мають витрати. Тому під час аналізу діяльності бюджетних установ, об'єктами вивчення є не лише господарські засоби, їх розміщення та джерела фінансування для невиробничого споживання, але й доходи та витрати. Динаміка доходів та витрат в НЦУВКЗ за період з 2020 по 2022 рік відображена на рис. 1.7.

Аналіз доходів і витрат включає в себе оцінку джерел фінансування бюджетних установ, аналіз дефіциту або профіциту та факторів, які його вплинули, а також характеристику та упорядкування показників фінансової звітності для визначення структурних зрушень. Особливу увагу приділяють аналізу результатів використання кошторису доходів і витрат бюджетних установ. З цієї причини, проведення аналізу доходів і витрат через обмінні

операції є важливим напрямом роботи розпорядника бюджетних коштів (табл. 1.3-1.4 та рис. 1.8).

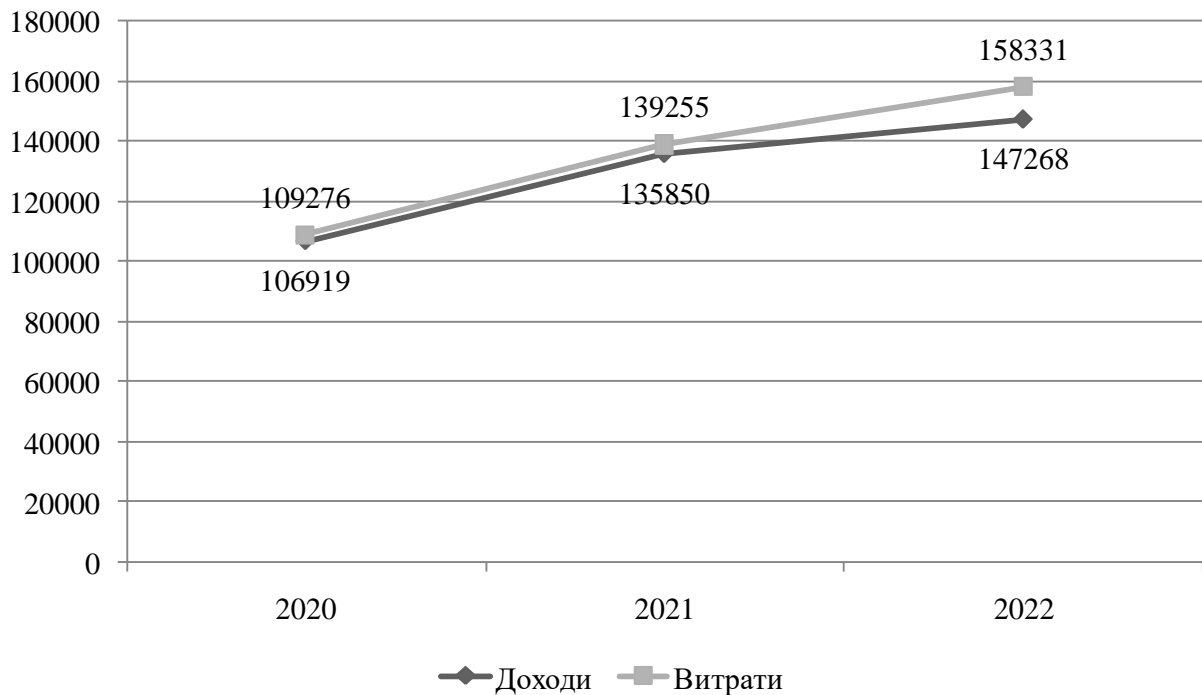

Рис. 1.7. Динаміка доходів і витрат в НЦУВКЗ протягом 2020-2022 роки, тис.грн.

Джерело: розраховано на основі [27]

Таблиця 1.3

Характеристика доходів НЦУВКЗ протягом 2020-2022 роки, тис.грн.

Стаття	Роки			Відхилення 2020 р. до 2022 р., %
	2020	2021	2022	
Доходи				
Доходи від обмінних операцій				
Бюджетні асигнування	105464	133030	143911	36,5
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	1215	2627	3357	176,3
Інші доходи від обмінних операцій	36	193	0	-100,0
Усього доходів від обмінних операцій	106715	135850	147268	38,0
Доходи від необмінних операцій				
Інші доходи від необмінних операцій	203	0	0	-100,0
Усього доходів від необмінних операцій	203	0	0	-100,0
Усього доходів	106919	135850	147268	37,7

Джерело: розраховано на основі [27]

Таблиця 1.4

Характеристика витрат НЦУВКЗ протягом 2020-2022 роки, тис.грн.

Стаття	Роки			Відхилення 2020 р. до 2022 р., %
	2020	2021	2022	
Витрати за обмінними операціями				
Витрати на виконання бюджетних програм	104630	131966	151980	45,3
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	721	1264	281	-61,0
Інші витрати за обмінними операціями	1752	2385	3152	79,9
Усього витрат за обмінними операціями	107104	135615	155413	45,1
Витрати за необмінними операціями				
Інші витрати за необмінними операціями	2172	3640	2917	34,3
Усього витрат за необмінними операціями	2172	3640	2917	34,3
Усього витрат	109276	139255	158331	44,9

Джерело: розраховано на основі [27]

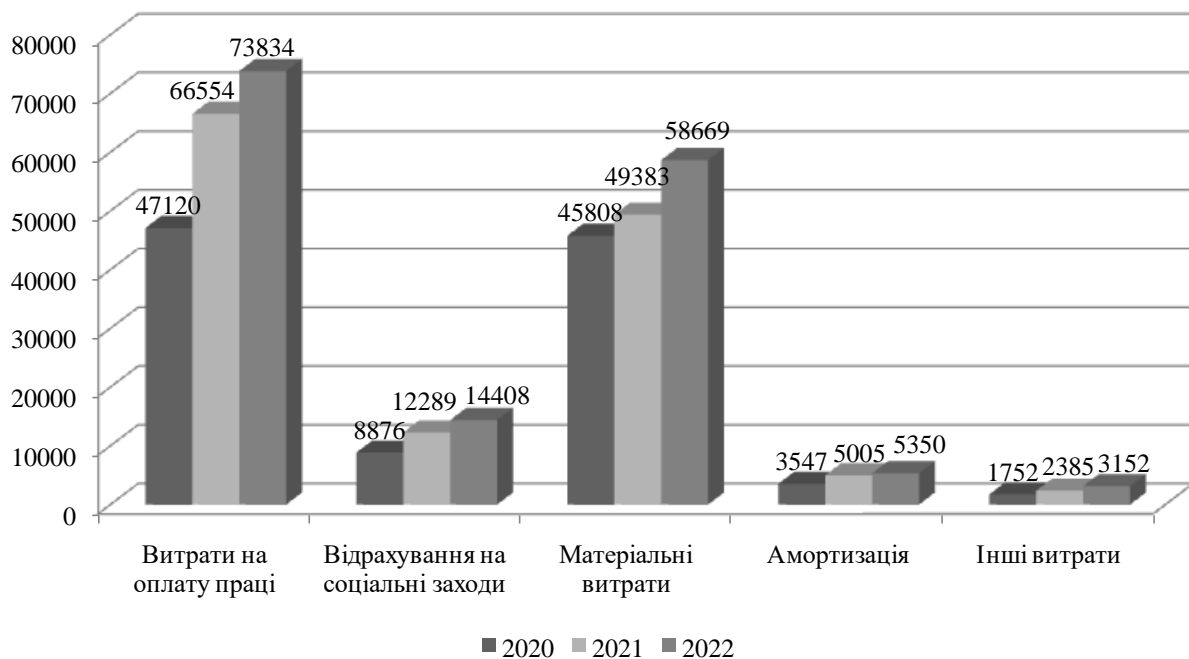
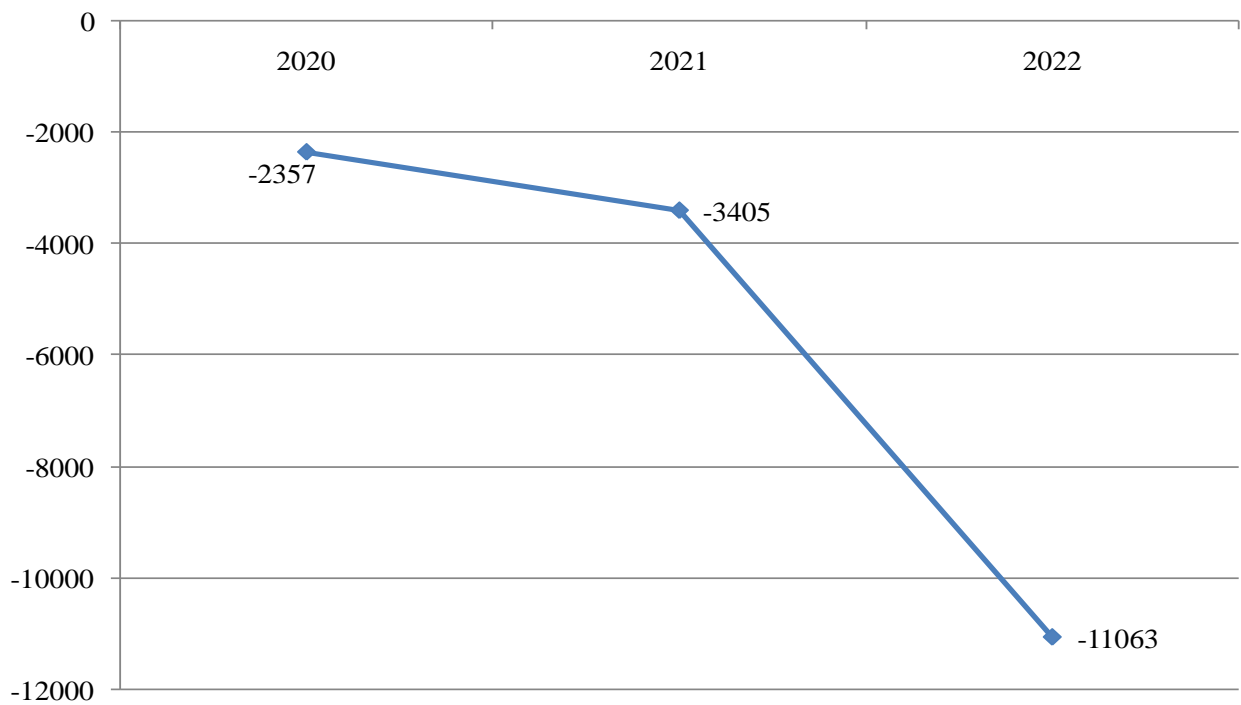

Рис. 1.8. Динаміка елементів витрат за обмінними операціями НЦУВКЗ, тис.грн.

Джерело: розраховано на основі [27]

Основною метою аналізу є повне та своєчасне формування операцій при здійсненні діяльності з використання бюджетних коштів, а також оцінка забезпеченості установи цими коштами та повноти їх використання. Важливою складовою цього завдання є організація використання коштів, включаючи своєчасне затвердження кошторису, дотримання режиму економії та надання установам бюджетних коштів у відповідності з їхніми потребами.

Дотримання цих умов є необхідною передумовою для ефективної діяльності. Вирішення цих завдань передбачає деталізацію доходів та витрат бюджетних установ, аналіз та розрахунок основних показників їх господарської діяльності, таких як дефіцит чи профіцит (рис. 1.9) [17].

Рис. 1.9. Динаміка дефіциту в НЦУВКЗ протягом 2020-2022 роки, тис.грн.

Джерело: розраховано на основі [27]

У НЦУВКЗ протягом усього дослідженого періоду було виявлено дефіцит, коли витрати перевищували доходи. У випадку, коли доходи перевищують витрати, це називається профіцитом. Для поліпшення цієї ситуації, державні органи управління повинні працювати над збалансуванням

розподілу видатків та доходів. Існують різні методи збалансування бюджету, включаючи:

- виявлення та мобілізацію резервів для збільшення доходів бюджету;
- удосконалення адекватного розподілу видаткових повноважень та доходів між бюджетами на різних рівнях;
- створення ефективної системи управління бюджетом та надання фінансової підтримки у сфері міжбюджетних відносин;
- ефективне взяття бюджетних позик і реальні поступлення коштів з фінансових ринків;
- планування напрямків бюджетних витрат, які стимулюють ріст доходів і одночасно вирішують соціально-економічні завдання суспільства з мінімальними витратами та максимальним ефектом розумної приватизації державної власності шляхом скорочення державного сектору економіки;
- обмеження бюджетних витрат, яке враховує економічні можливості суспільства та обсяг доходів;
- усунення зайвих витрат шляхом жорсткої економії видатків.

Таким чином, ключовим етапом аналізу є дослідження динаміки та структури доходів і витрат. Важливо зазначити, що аналіз структури доходів і витрат може проводитися як у кількісному, так і у якісному форматі. У кількісному аналізі визначаються основні напрямки доходів і витрат, в той час як у якісному аналізі враховується питома вага кожного напрямку, що дозволяє встановити їх значення в загальних доходах (витратах).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Економічний зміст витрат та доходів полягає у тому, що вони є основними поняттями в економіці. У загальному розумінні доходи та витрати визначають фінансовий результат бюджетної установи, оскільки вони впливають на дефіцит та профіцит. Таким чином, розуміння та управління

доходами та витратами є ключовим елементом у керуванні діяльністю будь-якої установи.

2. Облікова політика в бюджетних установах суворо регулюється на законодавчому рівні та постійно контролюється головними розпорядниками бюджетних коштів. Використовуючи правильно сформовану облікову політику, можна виявляти незаконне використання коштів, створювати умови для прозорого та ефективного обліку, отримувати об'єктивну інформацію для ухвалення обґрунтованих рішень.

3. Основною метою аналізу є повне та своєчасне формування операцій при здійсненні діяльності з використання бюджетних коштів, а також оцінка забезпеченості установи цими коштами та повноти їх використання.

Ключовим етапом аналізу є дослідження динаміки та структури доходів і витрат. Важливо зазначити, що аналіз структури доходів і витрат може проводитися як у кількісному, так і у якісному форматі. У кількісному аналізі визначаються основні напрямки доходів і витрат, в той час як у якісному аналізі враховується питома вага кожного напрямку, що дозволяє встановити їх значення в загальних доходах (витратах).

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ Й ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РОЗРОБОК

2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю витрат та доходів в бюджетних установах

Система обліку та контролю за витратами та доходами у сфері досліджень й експериментальних розробок відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного фінансового управління. Головна мета цієї системи полягає в забезпеченні точності та порядку обліку грошових потоків відповідно до всіх законодавчих вимог. Крім того, це сприяє забезпеченню прозорості та підлягає контролю менеджменту для запобігання шахрайству та виявлення порушень.

Контроль за доходами та витратами відіграє важливу роль у попередженні зловживань та зменшенні фінансових ризиків. Ведення обліку та системи контролю дозволяє виявляти області, де використовуються бюджетні кошти, а також визначати джерела доходів. Це надає можливість для аналізу та оцінки фінансового стану установи, планування бюджетних ресурсів та ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

В у сфері досліджень й експериментальних розробок основним джерелом доходів до загального фонду є отримання коштів з державних і місцевих бюджетів.

Фінансування означає забезпечення бюджетної установи грошима для забезпечення її нормального функціонування. Джерела та цілі фінансування мають важливе значення для будь-якої бюджетної установи, оскільки саме вони визначають принципи фінансування та напрямки витрат [11].

У свою чергу, бюджетне фінансування - це передача коштів з державного чи місцевого бюджету без оплати та без можливості повернення, для виконання загальнодержавних та місцевих функцій, а також для здійснення основних завдань бюджетних організацій. Кожна установа отримує фінансування тільки з одного бюджету, за винятком надходжень на непередбачені витрати, такі як

стихійні лиха, епідемії тощо, у таких випадках фінансування здійснюється за рахунок обох видів бюджету.

Принципи бюджетного фінансування включають:

1. Не повертається - отримані кошти не потрібно вертати, оскільки відсутні власні джерела доходу;
2. Цільове призначення - кошти можуть бути витрачені тільки на узгоджені з бюджетом видатки;
3. Суворий контроль - контролюючі органи здійснюють нагляд за витрачанням бюджетних коштів згідно їх призначенням.

Згідно з підпорядкуванням та значенням, бюджетні установи поділяються на [26]:

- установи, що фінансуються з державного бюджету;
- установи, що фінансуються з місцевого бюджету.

При здійсненні своєї діяльності бюджетні установи отримують виділення з бюджету та інших джерел через органи ДКС, які зараховують кошти на рахунки, що відкриваються відповідно до бюджетної класифікації. Ці видатки відзначаються як бюджетні асигнування, пов'язані з операціями з обміном, і враховуються як прибуток при визнанні витрат, пов'язаних із виконанням установою своїх повноважень, визначених законодавством, або отриманням майна, послуг (робіт) для проведення непрямих діяльностей.

Облік і контроль доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами. Деякі з основних завдань обліку і контролю доходів включають:

1. Збір та реєстрація доходів: Одне з основних завдань обліку доходів - це збір та реєстрація всіх доходів, які отримує бюджетна установа. Це може включати податки, кошти з державного бюджету, пожертвування та інші джерела доходів. Чіткий облік дозволяє забезпечити повну та точну інформацію про фінансовий стан установи.

2. Планування та прогнозування доходів: Облік доходів допомагає установі реалізувати планування бюджету, орієнтуючись на реальні фінансові дані, отримані в результаті обліку. Аналіз та прогнозування доходів є важливим етапом у фінансовому управлінні, оскільки це дозволяє раціонально розподілити ресурси та планувати фінансові видатки.

3. Забезпечення відповідності: Облік доходів спрямований на забезпечення відповідності законодавству та нормативним вимогам. Чіткий облік дозволяє перевірити, чи всі доходи були отримані згідно з чинним законодавством і чи вони були належним чином зафіксовані у фінансовій звітності.

4. Аналіз ефективності джерел доходів: Облік доходів дозволяє установі проводити аналіз різних джерел доходів, визначати їх ефективність та внести зміни в стратегію залучення доходів у разі необхідності.

Облік і контроль витрат у сфері досліджень й експериментальних розробок виконують кілька важливих завдань, спрямованих на забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами. Деякі з цих завдань включають:

1. Фінансова дисципліна: одним з основних завдань обліку і контролю витрат є забезпечення фінансової дисципліни в установі. Це означає визначення стандартів та процедур, які регулюють процеси затрат, понад якими потрібно проводити контроль, а також моніторити та вчасно втручатися у разі виявлення будь-яких порушень.

2. Планування ресурсів: облік витрат допомагає управлінцям бюджетних установ реалізувати планування бюджету, орієнтуючись на реальні фінансові дані, що отримані у результаті обліку. Це стимулює раціональне використання ресурсів, а також допомагає в ідентифікації пріоритетних напрямків фінансових інвестицій.

3. Контроль ефективності: облік і контроль витрат дозволяють надавати обґрунтовану інформацію про ефективність витрат. Це включає в себе аналіз

різних програм та проектів, оцінку їх впливу на результативність діяльності установи та визначення тих, які потребують додаткової уваги або оптимізації.

4. Забезпечення відповідності: облік і контроль витрат також спрямовані на забезпечення відповідності законодавству та нормативним вимогам. Це включає в себе ретельну перевірку усіх фінансових трансакцій, щоб упевнитися, що вони відповідають законодавчим вимогам і керуються принципами бюджетної дисципліни.

Усі ці завдання обліку і контролю доходів та витрат у сфері досліджень й експериментальних розробок спрямовані на забезпечення ефективного та транспарентного управління фінансовими ресурсами та виконання вимог фінансової дисципліни та раціональності у використанні фінансових ресурсів.

Отже, система обліку і контролю витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок є фундаментальним інструментом, який сприяє ефективному та економному використанню фінансових ресурсів та дотриманню вимог законодавства

2.2. Облік витрат та доходів в бюджетних установах

Основними показниками, які вказують на виконання бюджетних установ є їхні доходи та витрати. Аналізуючи ці показники, можна оцінити характер та обсяг діяльності, а також ступінь виконання їх функцій [14].

Для обліку доходів використовуються рахунки 7 класу Плану рахунків бухгалтерського обліку, які відображають дохід від обмінних та необмінних операцій [26].

Рахунок 70 «Доходи за бюджетними асигнуваннями» використовується для відображення інформації про доходи, отримані з різних бюджетів, які використовуються для здійснення установою повноважень, покладених на неї. За кредитом на цьому рахунку відображаються отримані бюджетні асигнування, а за дебетом - зменшення доходів від бюджетних асигнувань на

суму фінансування з цільовим призначенням і списання невикористаних коштів за звітний період [26].

В Додатку до Наказу про облікову політику наведено перелік рахунків та відповідних субрахунків, які використовуються для обліку доходів бюджетної установи [26].

Доходи, що були визнані, відображаються по кредиту відповідного субрахунку рахунку 70. На кінець звітного періоду сальдо по цих субрахунках списується на субрахунок 5511 [26].

Для відображення доходів бюджетної організації в бухгалтерському обліку [26] використовуються кореспонденції господарських операцій, які подані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Відображення доходів в обліку НЦУВКЗ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Отримання доходів у вигляді асигнувань	2313	7011
2.	Вилучення з доходу асигнувань у сумі поточних витрат, що включаються до первісної вартості об'єкта основних засобів	7011	5411
3.	Нарахування суми надходжень від реалізації робіт, послуг, виробів і продукції	2111	7111
4.	Отримання спонсорських, благодійних внесків та іншої гуманітарної допомоги	2313	7511
5.	Нарахування доходів від реалізації активів	2117	7211
6.	Закриття рахунків доходів	7011	5511
7.	Закриття рахунків доходів	7211, 7511	5511

Джерело: сформовано на основі [26]

Під час аналітичного обліку формуються карточки аналітичного обліку для отриманих асигнувань за кожним кодом класифікації. Карточка відкривається на один рік і містить річну суму асигнувань за кожним кодом. Під час виконання кошторису на карточку заносяться записи про фактичні суми асигнувань, засновані на виписках з рахунків. Наприкінці місяця всі доходи сумуються з попередніми, що дозволяє оцінити залишок коштів і контролювати

виконання кошторису за надходженнями [26].

Первинні документи є основною інформацією для контролю та реєстрації господарських операцій. Ці документи включають нормативні акти з виконання робіт, різноманітні угоди та договори, рахунки-фактури, а також прибуткові касові ордери. Для закриття рахунків доходів необхідно скласти бухгалтерську довідку.

Накопичувальні відомості руху грошових коштів № 381 та № 382 (бюджет) — це меморіальний ордер № 2, який ведеться протягом місяця для обліку операцій з надходження бюджетних коштів на поточні, реєстраційні та особові рахунки установ, а також для здійснення витрат з цих рахунків в органах ДКС. Кожен рахунок вимагає окремого заповнення меморіальних ордерів [26].

Усі доходи загального фонду накопичуються й відображаються у загальній книзі, що використовується для систематизації оборотів коштів за відповідними рахунками. Основні реквізити загальної книги включають: номер рядка; дата здійснення операції; номер меморіального ордера; залишок на початку місяця; сума оборотів; та інші. [26].

Доходи в НЦУВКЗ відображаються через такі звітні форми, як "Баланс", "Звіт про надходження та використання коштів загального фонду" та "Звіт про результати фінансової діяльності" [26].

Бюджетні установи ведуть облік усіх доходів, що надходять у вигляді бюджетних асигнувань, та забезпечують їх облік за допомогою первинних документів. Загальну інформацію про отримані доходи відображають у фінансовій звітності [17].

Загалом видатки НЦУВКЗ можна розділити на касові та фактичні. Касові видатки включають виплати, які здійснюються шляхом готівки або за допомогою безготівкових переказів з поточного або реєстраційного рахунків. Повернення грошових коштів на рахунку відбувається шляхом зменшення касових видатків. У цьому випадку виписки з казначейства виступають у якості первинних документів. Схема обліку касових видатків зображена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Схема обліку касових видатків в НЦУВКЗ

Джерело: сформовано на основі [27]

Для проведення аналітичного обліку касових видатків централізовані бухгалтерії та бюджетні установи використовують картки аналітичного обліку. Централізовані бухгалтерії складають загальну картку та окремі картки для кожного коду класифікації видатків для кожної обслуговуваної установи [27].

Фактичні видатки охоплюють витрати, які мають підтвердження у вигляді документів та включають нараховану, але не виплачену заробітну плату та витрати, пов'язані з несплаченими рахунками. Вони відображають реальне виконання бюджету, тому важливо, щоб сума асигнувань відповідала фактичному обсягу робіт. У даному випадку первинні документи включають акти та договори про виконання робіт, рахунки-фактури, накладні та інші. Схема обліку фактичних видатків зображена на рис. 2.2 [26].

Рис. 2.2. Схема обліку фактичних видатків в НЦУВКЗ

Джерело: сформовано на основі [26]

Зазвичай фактичні видатки трохи менші, ніж касові видатки і не співпадають з ними в часі.

Для ведення обліку фактичних видатків бюджетні установи та централізовані бухгалтерії використовують картки аналітичного обліку фактичних видатків. Ці картки ведуться щомісячно з використанням кодів класифікації видатків та складаються окремо для кожного коду. Централізовані бухгалтерії створюють окрему картку для кожної установи та загальну картку за всіма установами. Суми фактичних видатків реєструються на підставі даних меморіальних ордерів, а відшкодування сум фактичних видатків реєструється на звороті картки. [26].

Для обліку видатків застосовують рахунки 8-го класу Плану рахунків бухгалтерського обліку. Рахунок 80 "Витрати на виконання бюджетних програм" використовується для реєстрації інформації про витрати, які фінансуються з бюджетів різних рівнів та використовуються для виконання покладених на бюджетну установу завдань. На дебеті цього рахунку фіксуються визнані витрати, пов'язані з виконанням бюджетних програм, тобто суми касових видатків відповідних розпорядників бюджетних коштів. На кредиті відображаються кошти, одержані для відшкодування витрат [26].

Для обліку витрат бюджетної установи в обліку використовуються відповідні господарські операції, які наведені в таблиці 2.2 [26].

Таблиця 2.2

Відображення витрат в обліку НЦУВКЗ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1.	Нарахована заробітна плата робітникам	8011, 8111	6511	7888349
2.	Нараховано ЄСВ на зарплату	8012, 8112	6313	1835437
3.	Нарахована амортизація на основні засоби	8014, 8114	1411	210555
4.	Відображено матеріальні витрати	8013, 8113	1812, 1518, 6211	3016898
5.	Відображено інші витрати	8411, 8511	1411, 6211, 6414	115506 6554
6.	Закриття рахунків витрат	5511	801, 8411, 8511	15167070

Джерело: сформовано на основі [26]

Загалом, витрати обґрунтовуються відповідними розрахунками. Оплата праці є основною складовою видатків, що становлять більше 50% загальних витрат. Для їх обліку використовуються такі документи, як відомість про нарахування заробітної плати, штатний розпис, різні платіжні відомості та інші. Облік розрахунків з персоналом проводиться в особистих картках окремо за кожним працівником та за конкретним видом виплат.

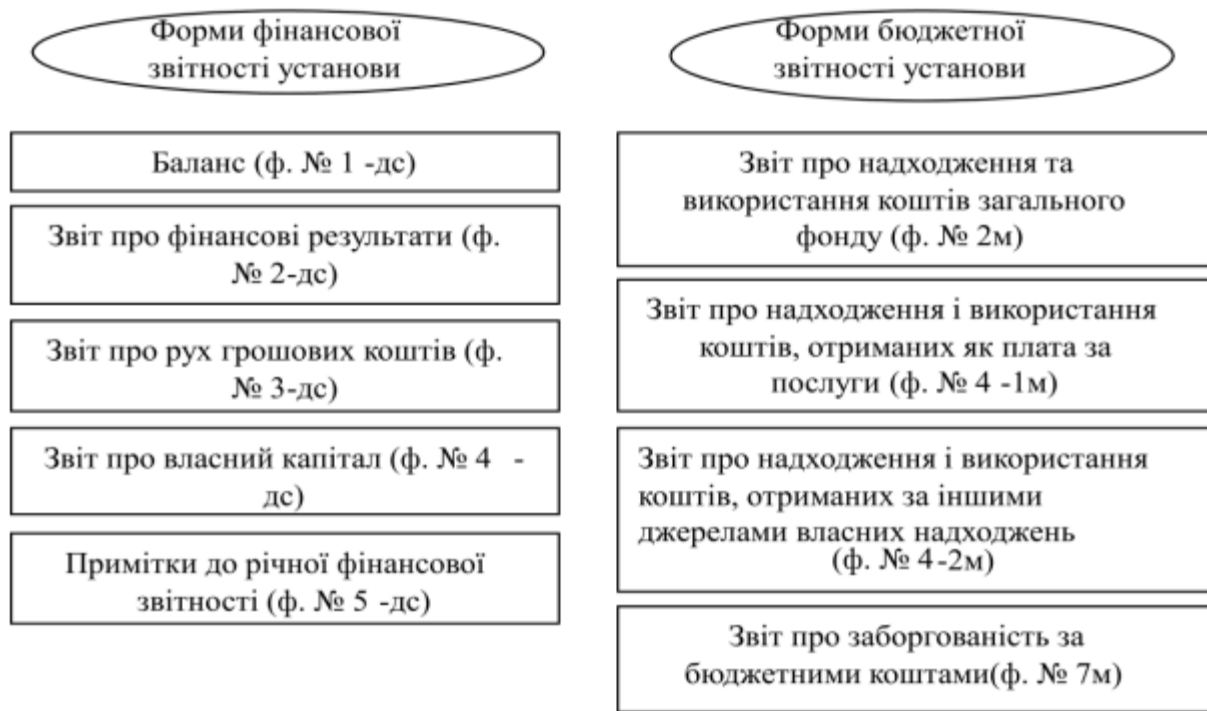
Важливими в сфері бюджетування є матеріальні витрати. На початковому етапі вони документуються за допомогою виписок з банків, актів списання та платіжних доручень. Облік проводиться у картках обліку фактичних та касових витрат в залежності від джерел фінансування, з використанням даних меморіальних ордерів щомісячно.

Щодо нарахування амортизації, використовуються наступні первинні документи: відомість нарахування амортизації, розрахунок амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів [26].

Для обліку інших витрат у зв'язку з операціями обміну використовуються первинні документи, такі як акт уцінки, наказ керівника про утворення комісії зі списання матеріальних цінностей та інші. Рахунки витрат закриваються на підставі бухгалтерської довідки, а їх списання відбувається в кінці звітнього кварталу. На кінець кожного звітнього періоду витрати порівнюються з доходами та оцінюється виконання бюджету.

Починаючи з 2017 року, неприбуткова організація формує та передає відповідну фінансову звітність до органів статистики та податкової служби [26]. Форми фінансової та бюджетної звітності закладу можна знайти на рис. 2.3.

Отже, облік витрат НЦУВКЗ проводиться відповідно до статей витрат згідно з Класифікатором економічної діяльності України (КЕКВ), складаються відповідні первинні документи та використовується необхідна кореспонденція. Загальну інформацію публікують у формах звітності. Методика розрахунку зазначених витрат в цілому однакова, а відрізняється тільки сутністю господарських операцій та метою на що понесенні витрати.

Рис. 2.3. Форми фінансової та бюджетної звітності НЦУВКЗ

Джерело: сформовано на основі [26]

Точний облік витрат та доходів в НЦУВКЗ є важливим для забезпечення фінансової стійкості та ефективного управління ресурсами. Це дає можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення, планувати бюджет та ефективно використовувати кошти.

2.3. Система контролю витрат та доходів в бюджетних установах

Часті зміни законодавства призводять до проблем у регулюванні доходів та видатків бюджетних установ. Недосконала фінансово-бюджетна система спричинює порушення законодавства та завдає збитків державному бюджету. Через це особливу увагу приділяють системі контролю бюджетних установ за їх доходами та видатками.

Контроль у бюджетних установах - це комплекс заходів, які проводяться контролюючими органами для перевірки законності, доцільності та ефективності використання бюджетних коштів [13].

Державна аудиторська служба України використовує два типи ревізій для здійснення контролю та інспектування:

- планові ревізії проводяться відповідно до заздалегідь розроблених планів і об'єкт ревізії повідомляється про це напередодні (не пізніше, ніж за 10 календарних днів);
- позапланові ревізії проводяться поза затвердженим графіком, і об'єкт ревізії не отримує повідомлення про дату та час проведення.

Після проведення планової або позапланової ревізії складається акт ревізії. У разі планової ревізії, керівництво отримує вимогу щодо усунення виявлених порушень, а також виконання встановлених вимог, які обов'язково мають бути виконані. Керівництво в свою чергу повинне усунути виявлені порушення у встановлений строк і повідомити про виконання вимог.

Відповідно до нормативно-правових документів, ревізія проводиться за допомогою документальних та фактичних видів перевірок. Документальна перевірка охоплює перевірку установчих, фінансових, бухгалтерських та господарських документів, договорів, всіх видів звітності та інших пов'язаних з об'єктом контролю документів. Фактична перевірка включає перевірку наявності грошових коштів, цінних паперів, бланків, які підлягають обов'язковій звітності, оборотних та необоротних активів.

Проведення контролю за доходами та видатками в НЦУВКЗ обов'язково включає перевірку облікових реєстрів з метою визначення відповідності законодавчих вимог, достовірності та правильності їх складання. Основою для проведення контролю є нормативні та облікові документи. Контроль здійснюється за допомогою різних методів і прийомів, таких як фактичний та документальний контроль, розрахункові та аналітичні методи [31].

Контрольна процедура розпочинається з розробки плану, який складається з двох етапів. Під час першого етапу здійснюється перевірка бюджету, правильності розрахунків витрат та відповідність кодів. Також здійснюється перевірка наявності визначених проблем та дотримання стандартів при складанні бюджету.

Під час другого етапу здійснюється аналіз використання коштів та отримання доходів для кожної складової витратної частини, щоб перевірити відповідність бюджету. Також проводиться перевірка правильності оформлення кожної фінансової операції та її реєстрації на відповідних рахунках, дотримання законодавства стосовно оптимізації використання бюджетних коштів, розрахунок бюджету, відображення реальних показників, ефективне та економне використання бюджетних коштів, а також коректність складання фінансової звітності.

Таким чином, проведення контролю допомагає визначити доцільність витрачання бюджетних коштів, їх цільове використання, перевірити правильність обліку та складання звітів, знаходити резерви для збільшення фінансування та покращити ефективність використання бюджетних коштів. Щодо внутрішнього контролю, він здійснюється на всіх етапах виробничого процесу. Основна мета проведення контролю в бюджетній установі полягає у підвищенні рівня ефективності використання ресурсів та праці. Керівник відповідає за організацію та проведення внутрішнього контролю [1].

Здійснення внутрішнього контролю в НЦУВКЗ проводиться директором, головним бухгалтером та інвентарною комісією. Джерелами контролю основних доходів і видатків є кошторис, статут, акти, довідки про проведення перевірок, первинна документація, звіти та інше. Основні процедури внутрішнього контролю наведені на рисунку 2.4 [12].

Основні обов'язки головного бухгалтера включають узгодження договорів та контрактів, виконання заходів з відшкодування збитків, надання особам права складати первинну документацію [26].

Контроль, який здійснює головний бухгалтер, включає:

- ведення обліку та складання звітності;
- дотримання законодавчих актів при здійсненні бюджетних зобов'язань, їх реєстрація та проведення платежів відповідно до зобов'язань;
- правильність розрахунків та використання власних надходжень.

Рис. 2.4. Процедури внутрішнього контролю в НЦУВКЗ

Джерело: сформовано на основі [12]

Інші працівники бухгалтерії, відповідно до своєї компетенції, контролюють наявність реквізитів та дотримання законодавства під час здійснення операцій [28].

Для забезпечення ефективного внутрішнього контролю потрібно [20]:

- розробити завдання;
- створити для кожного процесу контролю модель;
- встановити чіткі межі діяльності для мінімізації відхилень від основної цілі.

Основні завдання контролю включають [28]:

- ефективно управління бюджетною установою;
  - повне формування ресурсів і їх ефективне використання;
  - фінансова дисципліна;
  - дотримання правил обліку та відображення результатів діяльності
- (рис. 2.5)

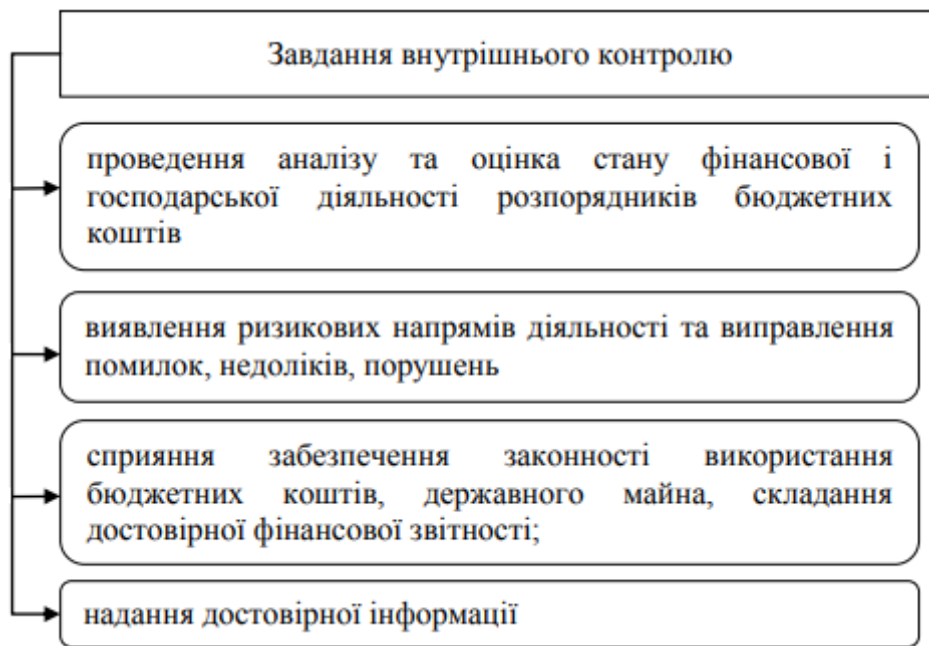

Рис. 2.5. Завдання внутрішнього контролю НЦУВКЗ

Джерело: сформовано на основі [28]

Розрізняють фактори, що впливають на якість обмеження на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів входять організаційна структура, політика управління персоналом, якість бухгалтерського обліку та оцінка ризику. Зовнішні фактори включають нормативну базу, ефективність механізмів управління фінансами з вищим рівнем управління та фінансове забезпечення. Ефективність системи контролю в значній мірі залежить від правильної системи потоків інформації.

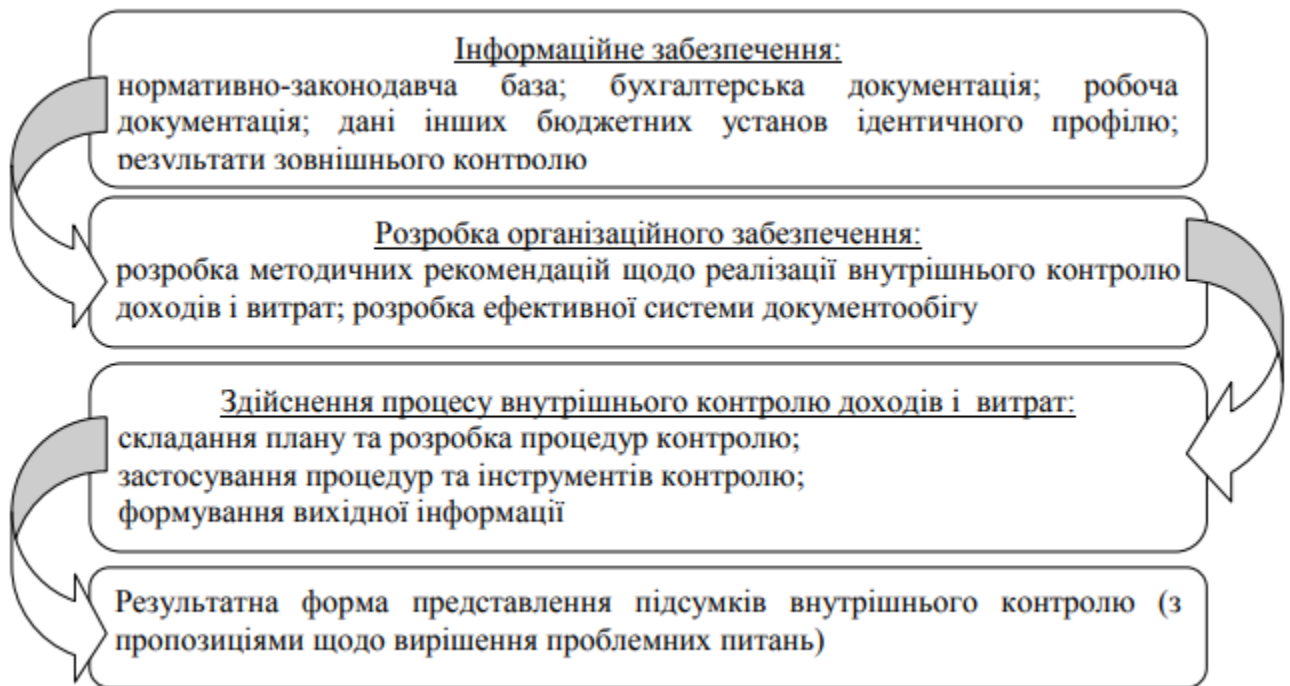
На рис. 2.6 зображена докладна схема контролю над доходами та витратами бюджетної установи.

Контроль за доходами та витратами НЦУВКЗ здійснюється через:

- чітке планування;
- проведення контрольних заходів;
- аналіз результатів перевірок та виконання рекомендацій.

Контроль за доходами та витратами у бюджетних організаціях здійснюється шляхом чіткого планування, проведення контрольних заходів, аналізу результатів перевірок та виконання рекомендацій.

Рис. 2.6 Процес внутрішнього контролю доходів і витрат

Джерело: сформовано на основі [21]

Інформація для контролю надходить з нормативно-правових актів, внутрішньої та облікової документації, результатів перевірок та інших джерел. Для закріплення внутрішнього контролю потрібно затвердити внутрішній документ, що ґрунтується на методичних рекомендаціях, який містить розроблені вимоги та рекомендації щодо контрольних заходів [28].

Мета процесу планування полягає в створенні переліку завдань і цілей для контрольних процедур. Контроль включає в себе збір інформації, її аналіз, вивчення виконання кошторису в розрізі кодів класифікації видатків і доходів, аналіз спрямування коштів для цільового призначення тощо. На наступному етапі можуть бути застосовані засоби контролю, такі як проведення документальних та фактичних перевірок, інвентаризації та інше. Це сприятиме формуванню обсягів інформації з результатами проведеного контролю, які міститимуть не лише факти порушень, але й шляхи їх усунення.

Персонал бюджетної установи має займатися постійним моніторингом процесів і контролем, використовуючи оцінку діяльності та комбінацію різних методів.

Інвентаризація є одним з методів внутрішнього контролю доходів і витрат установи. Порядок проведення інвентаризаційних заходів у бюджетних установах визначений у Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань. [26].

Інвентаризація призначена для забезпечення точності обліку та звітності установи. Під час інвентаризації проводиться перевірка і документування наявності доходів і витрат, їх стану та оцінка, а також забезпечується перевірка реального відображення доходів і витрат.

Проведення інвентаризації регламентується наказом керівника "Про проведення щорічної інвентаризації". У цьому документі визначаються терміни проведення, склад комісії, що здійснюватиме перевірку, а також відповідальні особи за інвентаризацію на окремих облікових ділянках.

На підставі результатів роботи комісії складається інвентаризаційний опис. У випадку розбіжностей між обліковими та інвентаризаційними даними, бухгалтерська служба складає звіряльну відомість. Під час проведення інвентаризації здійснюється перевірка наявності та легітимності отримання та списання основних засобів, матеріальних запасів та інших активів і зобов'язань, які можуть вплинути на майбутній фінансовий результат [21].

Характеристики обліку доходів і витрат бюджетної установи, а також потреба у повноті та достовірності інформації про них, призводить до необхідності реалізації певних процедур внутрішнього контролю, таких як розмежування обов'язків, нагляд, документація та порівняння даних. Інвентаризація є одним з можливих методів внутрішнього контролю доходів і витрат, і проводиться відповідно до наказу керівника.

Отже, виконання контролю відповідно до зазначених аспектів сприятиме створенню інформаційної бази для аналізу та прийняття управлінських рішень або коригування поставлених цілей з метою досягнення максимального ефекту, виявлення загроз і передбачення їх наслідків для попередження фінансових та матеріальних збитків. Ефективно організований процес контролю в бюджетній установі з питань доходів та витрат сприятиме правильному документуванню,

відображенню повної інформації в реєстрах, своєчасному обліку, дотриманню законодавства та підвищенню ефективності розподілу та використання коштів.

Таким чином, система контролю може витрат та доходів в НЦУВКЗ включає в себе такі складові, як:

1. Внутрішній контроль (встановлення внутрішніх процедур та політик для запобігання шахрайства, помилок та недоліків у фінансовому управлінні).

2. Аудит (проведення внутрішніх та зовнішніх аудитів з метою перевірки та підтвердження достовірності фінансової звітності та виявлення можливих порушень у фінансовій діяльності).

3. Контроль витрат (моніторинг та аналіз усіх видатків, що здійснюються бюджетною установою для забезпечення їх відповідності законодавству та ефективного використання коштів).

4. Контроль доходів (моніторинг та перевірка всіх надходжень до бюджетної установи з метою підтвердження їхньої правомірності та відповідності законодавству).

Загальна мета системи контролю витрат та доходів в бюджетних установах - це забезпечення фінансової дисципліни, ефективного управління ресурсами та запобігання фінансовим недолікам. Така система допомагає забезпечити точність та достовірність обліку фінансів та збереження фінансової стійкості установи.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Облік витрат та доходів в НЦУВКЗ є дуже важливою складовою ефективного фінансового управління. Доходи включають в себе усі грошові потоки, які надходять у бюджетну установу, включаючи дотації, субсидії, податки, платежі за послуги та інші надходження. Витрати охоплюють усі видатки, включаючи заробітну плату, закупівлю товарів та послуг, амортизацію, оплату послуг та інші витрати, пов'язані з діяльністю установи.

2. Система обліку і контролю витрат та доходів в НЦУВКЗ є фундаментальним інструментом, який сприяє ефективному та економному використанню фінансових ресурсів та дотриманню вимог законодавства. Завдання обліку і контролю доходів та витрат в бюджетних установах спрямовані на забезпечення ефективного та транспарентного управління фінансовими ресурсами та виконання вимог фінансової дисципліни та раціональність у використанні фінансових ресурсів.

3. Система контролю витрат та доходів в бюджетних установах є важливим інструментом для забезпечення ефективного фінансового управління. Вона включає в себе різні процедури та практики, які спрямовані на моніторинг та запобігання неправомірному використанню бюджетних коштів, а також забезпечення правильності, достовірності та повноти обліку фінансових операцій.

Система контролю витрат та доходів в НЦУВКЗ включає в себе такі складові, як: внутрішній контроль; аудит; контроль витрат; контроль доходів. Загальна мета системи контролю витрат та доходів в бюджетних установах - це забезпечення фінансової дисципліни, ефективного управління ресурсами та запобігання фінансовим недолікам. Така система допомагає забезпечити точність та достовірність обліку фінансів та збереження фінансової стійкості установи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичний аналіз та розроблено новий підхід до важливої науково-прикладної проблеми, яка полягає в розробці теоретико-методологічних засад, методичного забезпечення та вивченні науково-практичних підходів до організації обліку та контролю витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок:

1. Економічний зміст витрат та доходів полягає у тому, що вони є основними поняттями в економіці. У загальному розумінні доходи та витрати визначають фінансовий результат бюджетної установи, оскільки вони впливають на дефіцит та профіцит. Таким чином, розуміння та управління доходами та витратами є ключовим елементом у керуванні діяльністю будь-якої установи.

2. Облікова політика в бюджетних установах суворо регулюється на законодавчому рівні та постійно контролюється головними розпорядниками бюджетних коштів. Використовуючи правильно сформовану облікову політику, можна виявляти незаконне використання коштів, створювати умови для прозорого та ефективного обліку, отримувати об'єктивну інформацію для ухвалення обґрунтованих рішень.

3. Основною метою аналізу є повне та своєчасне формування операцій при здійсненні діяльності з використання бюджетних коштів, а також оцінка забезпеченості установи цими коштами та повноти їх використання.

Ключовим етапом аналізу є дослідження динаміки та структури доходів і витрат. Важливо зазначити, що аналіз структури доходів і витрат може проводитися як у кількісному, так і у якісному форматі. У кількісному аналізі визначаються основні напрямки доходів і витрат, в той час як у якісному аналізі враховується питома вага кожного напрямку, що дозволяє встановити їх значення в загальних доходах (витратах).

4. Облік витрат та доходів у сфері досліджень й експериментальних розробок є дуже важливою складовою ефективного фінансового управління.

Доходи включають в себе усі грошові потоки, які надходять у бюджетну установу, включаючи дотації, субсидії, податки, платежі за послуги та інші надходження. Витрати охоплюють усі видатки, включаючи заробітну плату, закупівлю товарів та послуг, амортизацію, оплату послуг та інші витрати, пов'язані з діяльністю установи.

Для обліку доходів та витрат у сфері досліджень й експериментальних розробок використовують різні методи та процедури. Наприклад, облікові записи, фінансові звіти, документація про операції та інші форми звітності використовуються для реєстрації усіх фінансових операцій. Інвентаризація також проводиться для перевірки наявності та стану активів установи. Контрольні процедури, такі як розмежування обов'язків, документальне оформлення та звіряння даних, допомагають уникнути помилок та зловживань.

5. Точний облік витрат та доходів в НЦУВКЗ є важливим для ефективного управління ресурсами та забезпечення фінансової стійкості. Це дає можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення, планувати бюджет та ефективно використовувати кошти.

6. Система контролю витрат та доходів в НЦУВКЗ є важливим інструментом для забезпечення ефективного фінансового управління. Вона включає в себе різні процедури та практики, які спрямовані на моніторинг та запобігання неправомірному використанню бюджетних коштів, а також забезпечення правильності, достовірності та повноти обліку фінансових операцій.

Загальна мета системи контролю витрат та доходів в бюджетних установах - це забезпечення фінансової дисципліни, ефективного управління ресурсами та запобігання фінансовим недолікам. Така система допомагає забезпечити точність та достовірність обліку фінансів та збереження фінансової стійкості установи.

7. У НЦУВКЗ протягом усього дослідженого періоду було виявлено дефіцит, це коли витрати перевищували доходи. Для поліпшення цієї ситуації,

державні органи управління повинні працювати над збалансуванням розподілу видатків та доходів. Існують різні методи збалансування бюджету, включаючи:

- виявлення та мобілізацію резервів для збільшення доходів бюджету;
- удосконалення адекватного розподілу видаткових повноважень та доходів між бюджетами на різних рівнях;
- ефективне взяття бюджетних позик і реальні поступлення коштів з фінансових ринків;
- планування напрямків бюджетних витрат, які стимулюють ріст доходів і одночасно вирішують соціально-економічні завдання суспільства з мінімальними витратами та максимальним ефектом розумної приватизації державної власності шляхом скорочення державного сектору економіки;
- обмеження бюджетних витрат, яке враховує економічні можливості суспільства та обсяг доходів;
- усунення зайвих витрат шляхом жорсткої економії видатків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамова І. З., Грінчук М. С., Бринзила Д. Г. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2009. Вип. 1. С. 300-305
2. Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах. К.: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
3. Байбекова О. О. Кошторисам доходів і видатків - повсякденну увагу. *Фінансовий контроль*. 2008. №1. С. 58-63.
4. Бенько І. Д. Організація аудиту і контролю фінансових ресурсів бюджетних установ. *Інноваційна економіка*. 2012. Вип. 9. С. 272-276.
5. Болюх М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ: навч. посіб К. : КНЕУ, 2008. 344 с
6. Бондаренко Н. М. Сучасні підходи до сутності доходів і видатків бюджетних установ. *Економіка та суспільство: електр. фах. вид.* 2017. №8. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/119.pdf.
7. Васильєва, В. Г., Таргонська, О. С. Удосконалення організації і методики обліку та контролю доходів і видатків у бюджетних установах. *Економічний простір*, 2018. № (138), 164-182.
8. Ватаманюк-Зелінська У.З., Прицак Я.М., Зелінський М.-П. Особливості формування та виконання державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 26–31.
9. Грубляк О., Холявко Н., Жаворонок А. Оцінка ефективності управління дефіцитом державного бюджету України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 3 (23). С. 130–141
10. Дейкало Л. Є., Чубак А. Ю. Роль розпорядників бюджетних коштів в бюджетному процесі. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_35.

11. Джога Р. Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2001. 250 с.
12. Дікань Л. В. Організація внутрішнього контролю в бюджетній установі: прикладний аспект питання // *Бізнес Інформ: міжнар. наук. економ. журн.* 2013. №10. URL: http://www.businessinform.net/pdf/2013/10_0/296_301.pdf.
13. Дугієнко Н. О., Спахі А. В. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання. *Інноваційна економіка*. 2010. №1. С. 93-97.
14. Дуда Н. З., Цегелик Г. Г. Аналіз доходів і видатків Державного бюджету України. *Наукові праці НДФІ*. 2013. Вип. 4. С. 77-85
15. Західна О. Р., Петик Л. О., Щур-Живко О. С. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України. *Молодий вчений*. 2018. № 2(2). С. 714-718. -
16. Карпенко Н. Г. Завдання та порядок відображення в обліку видатків бюджетних установ. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.3/154.pdf>
17. Коваль Л. В., Мазур А. М. Особливості аналізу доходів та витрат розпорядників бюджетних коштів. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9430> (дата звернення: 07.12.2023).
18. Ковтуненко К.В. Кучеренко Т.О. Особливості бухгалтерського обліку бюджетних установ України в умовах переходу до міжнародних стандартів. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 2. С. 79-82.
19. Кононенко О. Л. Організаційний механізм реалізації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 188-191
20. Крупко М. П. Державний фінансовий контроль доходів і витрат суб'єкта державного сектора на прикладі Сварицевицької сільської ради.

Молодий вчений: наук. журн. 2017. № 5 (45). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/143.pdf>.

21. Левицька С. О. Фінансові результати господарської діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку та менеджменту. *Бухгалтерський облік і аудит: наук.-практ. журн.* 2015. № 12. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?

22. Лондаренко О. О. Економічна природа видатків та її вплив на обліково-аналітичні аспекти бюджетних установ. *Економіка. Фінанси. Право.* 2008. № 9. С. 15–19.

23. Метелиця В.М. Проблемні питання модернізації обліку в державному секторі України URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009/18_Metel.pdf.

24. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору: (IPSAS) URL: www.minfin.gov.ua/ www.ifac.org.

25. МСБОДС 23 «Дохід від необмінних операцій» URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024.

26. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.11.2023).

27. Офіційний сайт Національного центру управління та випробувань космічних засобів <https://spacecenter.gov.ua/struktura>

28. Пантелеєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія. Київ : ДП «Інформ-аналіт. агентство», 2008. 491 с.

29. Сердюк О. М., Гурова А. В. Особливості аналізу доходів і видатків бюджетних установ на прикладі Територіального центру надання соціальних послуг Краматорської міської ради. *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии.* 2017. № 3. С. 139-148.

30. Тополенко Н.М. Лавренюк Ю.С. Доходи, видатки і витрати в бюджетних установах: сутність, проблеми обліку та шляхи вдосконалення. *Бізнес-навігатор.* 2021. № 3 (64). С. 101-110.

31. Хорунжак Н. М. Модернізація обліку і контролю в бюджетних установах в умовах системної трансформації управління // Електронний репозитарій ТНЕУ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук. 2014.

32. Штефан Л.Б. Аналіз бюджетного дефіциту в Україні та його соціально-економічні наслідки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. С. 1-11

33. Плис Ю.В., Добжанська І.М. Тракткування поняття «доходи» та їх класифікація. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу*: зб. праць учасників Між. наук.-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 10 листопада 2023 р.: Поліський університет, 2023. С. 316-318.

34. Плис Ю. Тракткування поняття «видатки» та їх класифікація. *Фінансові інструменти регіонального розвитку*: зб. праць учасників Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 27 жовтня 2023 р. Том 1.: Поліський університет, 2023. С. 160-162

ДОДАТКИ